

2007-nji ýylyň 1-nji iýulyndan başlap « Döwletiň kömek puly hakynda» Türkmenistanyň kanuny 2007-nji ýylyň 17-nji martynda kabul edilen № 98-III Türkmenistanyň Kanuny esasynda güýjüni ýitiren.

TÜRKMENISTANYŇ

K A N U N Y

III-5-a

Döwletiň kömek puly hakynda

(Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary 1998 ý., № 2, 41- madda)

(Türkmenistanyň 01.12.1998 ý. № 325-1 we 25.01.2006 ý. № 41-III Kanunlary esasynda girizilen üýtgetmeler we goşmaçalar bilen)

Şu Kanun döwletiň kömek puluny (mundan beýläk kömek puly diýlip atlandyrylýar) bellemegiň we tölemegiň tertibini düzgünleşdirýär.

I bap. Umumy düzgünler

1 madda. Kömek pulunyň görnüşleri

1. Türkmenistanda kömek pulunyň şu aşakdaky görnüşleri bellenilýär, ýagny:

a) göwrelilik we çaga dogurmak boýunça;

b) çaga seretmek boýunça;

w) zähmet çekmek ukybynyň wagtlaýyn ýitirilmegi boýunça;

g) maýyplyk boýunça (zähmet çekmek ukybynyň kem-käs ýa-da doly ýitirilmegi sebäpli);

d) ekleýjisiz galandygy boýunça;

e) sosial kömek puly.

Türkmenistanyň Ministrler kabineti tarapyndan kömek pulunyň başga görnüşleri belenip bilner.

2. Kömek pullary salgyt salynmaga deňişli däl, wagtlaýyn iş ukybynyň ýitirilmegi boýunça berilýän kömek pullary muňa girmeyär.

2 madda. Kömek puluny almak hukugy

1. Kömek puluny almak hukugyna kömek, ýagny hemaýat pulunyň belenilmegi üçin şu Kanunda görkezilen şertler dörän pursatda we (ýa-da) şu Kanunyň güýje girmeginden azyndan 10 ýyl öň döwletiň sosial taýdan ätiýaçlandyrmasy tertibinde ätiýaçlandyrylan Türkmenistanyň graždanlary eýedir.

2. Harby gullukda, içeri işler edaralarynda gullukda durýan adamlaryň, şeýle hem graždanlaryň şu Kanunyň düzgünleri bilen kesgitlenilýän toparlarynyň döwletiň sosial taýdan ätiýaçlandyrmasy tertibinde ätiýaçlandyrylandygyna ýa-da ätiýaçlandyrylmandygyna garamazdan, hemaýat puluny almaga hukugy bar.

3. Eger Türkmenistanyň normativ hukuk aktlarynda we halkara şertnamalarynda başgaça göz önünde tutulmadyk bolsa, Türkmenistanda hemişelik ýaşayan daşary ýurt graždanlarynyň we graždanlygy bolmadyk adamlaryň Türkmenistanyň graždanlary bilen deň derejede hemaýat puluny almaga hukugy bar.

4. Şol bir wagtda kömek (hemaýat) pulunyň dürli görnüşlerine hukugy bolan graždanlara olaryň islegine görä, bir hemaýat puly belenilýär.

3 madda. Kömek puly hakynda Türkmenistanyň kanunlary

1. Kömek puly hakynda Türkmenistanyň kanunlary şu Kanundan, döwletiň kömek puly bilen üpjün etmegiň tertibi hakyndaky Düzgünnamadan we Türkmenistanyň sosial üpjünçiliginiň meseleleri boýunça beýleki normativ hukuk aktlaryndan ybarat bolup durýar.

2. Döwletiň kömek puly bilen üpjün etmegiň tertibi hakyndaky Düzgünnamany

Türkmenistanyň Ministrler kabineti tassyklaýar.

4 madda. Kömek puluny maliýeleşdirmegiň çeşmeleri

1. Kömek puluny maliýeleşdirmegiň çeşmeleri şulardan ybaratdyr, ýagny:

- döwletiň sosial taýdan ätiýaçlandyrmasyň serişdelerinden;
- kärhanalaryň, guramalaryň we edaralaryň (mundan beýläk kärhanalar diýlip atlandyrylýar) öz serişdelerinden;

Türkmenistanyň Döwlet býujetiniň, serişdelerinden.

2. Kömek puluny tölemek üçin serişdeler ýöriteleşdirilen belli bir maksatly fondda merkezleşdirilip bilner.

5 madda. Kömek pulunyň iň az möçberi

1. Kömek pulunyň iň az möçberi her kalendar ýyl üçin belleniýär we ol Türkmenistan boýunça ortaça aýlyk iş hakynyň 40 prosentine barabardyr. Kalendar ýyly 1 ýanwardan 31 dekabry aralykdaky döwri öz içine alýar.

2. Türkmenistan boýunça ortaça aýlyk iş hakynyň görkezijisi her ýyl Türkmenistanyň Ministrler kabineti tarapyndan belleniýär.

6 madda. Kömek pulunyň bellenişmegi üçin ýüz tutmak

Kömek pulunyň bellenişmegi üçin ony almak hukugy döräninden soň şu Kanun, şeýle hem döwletiň kömek puly bilen üpjün etmegiň tertibi hakyndaky Düzgünnama arkaly kesgitlenilen möhletlerde ýüz tutulyp bilner.

II bab. Eneler we çagalar üçin kömek puly

7 madda. Göwrelilik we çaga dogurmak boýunça kömek puly

1. Göwrelilik we çaga dogurmak boýunça kömek puly «Rugsatlar hakynda»

Türkmenistanyň Kanunynyň 15 maddasyna laýyklykda göwrelilik we çaga dogurmak boýunça rugsatda bolýan aýala belleniýär.

2. Belleniýän kömek pulunyň möçberini kesgitlemek üçin şol aýalyň esasy iş (gulluk) ýeri boýunça ortaça aýlyk we ortaça günlük iş haky anyklanylýar.

Ortaça aýlyk iş haky göwrelilik we çaga dogurmak boýunça rugsada çykylandan öňki 12 kalendar aý üçin anyklanylýar we gazanjyň şol döwürdäki umumy möçberini 12-ä bölmek arkaly kesgitlenilýär.

Ortaça günlük gazanç ortaça aýlyk gazanjy 29,7-ä bölmek arkaly kesgitlenilýär.

3. Belleniýän hemaýat pulunyň möçberi ortaça günlük gazanjy göwrelilik we çaga dogurmak boýunça rugsadyň günleriniň sanyna köpeltmek arkaly kesgitlenilýär.

4. Göwrelilik we çaga dogurmak boýunça rugsada çykan mahalyňa çenli iş (gulluk) stažy 12 aýdan az bolan aýalyň ortaça aýlyk gazanjy hakykatda işlenilen kalendar aýlary üçin hasaplanylýar.

5. Çaga seretmek boýunça rugsatda bolýan hem-de göwrelilik we çaga dogurmak boýunça rugsada çykýan aýala bellenen hemaýat pulunyň möçberi belleniş in az iş hakynyň möçberinden ugur alnyp kesgitlenilýär.

6. Göwrelilik we çaga dogurmak boýunça hemaýat puly ony almaga hukugy bolan adamyň esasy iş (gulluk) ýerinde tölenilýär. Saglygy bejeriş edarasy tarapyndan bellenen tertipde berilýän, zähmet çekmäge wagtlaýyn ukypsyzlygy hakyndaky hat göwrelilik we çaga dogurmak boýunça hemaýat puluny tölemek üçin esas bolup durýar.

7¹-nji madda. Göwrelilik we çaga dogurmak boýunça döwlet kömek puluny maliýeleşdirmegiň çeşmeleri

Hojalyk hasaplaşygyndaky iş berijiler göwrelilik we çaga dogurmak boýunça kömek puluny öz ygtyýarynda galýan peýdanyň hasabyna, Türkmenistanyň Döwlet býujetiniň serişdeleriniň hasabyna saklanylýan guramalar we edaralar bolsa umumy zähmet haky gorunyň tygşytlanan serişdeleriniň we Türkmenistanyň kanunçylygynda gadagan edilmedik beýleki çeşmeleriň hasabyna maliýeleşdirmegi amala aşyrýarlar.

8 madda. Çaga seretmek boýunça kömek puly

1. Çaga garaşyk etmek boýunça kömek puly, eger onuň ata-eneleri ýa-da ogullygagyzlyga alýanlar, şeýle hem howandarlar işe ykypsyz bolsalar, ol üç ýaşa ýetýänçä

belleniýär.

2. Çaga garaşyk etmek boýunça kömek puly çaga doglandan soň berilýän döwür tamamlanan gününden soň gelyän aýyň 1-ne beleniýär we her aýda üç ýaşa çenli çagalaryň sanyna garamazdan obalarda kömek pulunyň in az möçberinde, şäherlerde – kömek pulunyň in az möçberiniň 125 prosentine barabar mukdarda töleniýär.

3. Çaga seretmek boýunça hemaýat puly enäniň döwletiň sosial taýdan ätiýaçlandyrmasy tertibinde ätiýaçlandyrylandygyna ýa-da ätiýaçlandyrylmandygyna garamazdan, oňa töleniýär.

Çaga seretmek boýunça kömek puluny sosial üpjünçiliginiň territorial organy çaganyň doglandygy hakyndaky şahadatnama esasynda döwletiň kömek puly bilen üpjün etmegiň tertibi hakyndaky Düzgünnama bilen kesgitlenilýän tertipde töleýär.

4. Enesi ölen, çagadan ýüz dönderen, enelik hukuklaryndan mahrum edilen halatlarda hemaýat puly çaganyň atasyna ýa-da çagany ogullyk (gyzlyk) alan başga bir adama töleniýär.

Çaganyň enesi bilen nikasy bellige alnan ýa-da şeýle adamdygy bellenen tertipde ykrar edilen adam çaganyň atasy hasap edilýär.

III bab. Zähmet çekmek ukybynyň wagtlaýyn

ýitirilmegi boýunça kömek puly

9 madda. Zähmet çekmek ukybynyň wagtlaýyn ýitirmek

1. Zähmet çekmek ukybynyň wagtlaýyn ýitirilmegi işlenilýän döwürde umumy keselçilik, zähmet şikesi, hünär keseli sebäpli ýüze çykyar we şu halatlarda ykrar edilýär:

adam saglygyny güninleýin ýa-da ýatymlaýyn, şol sanda protez-ortopediýa bölümünde bejerdende;

agyr kesellerden soň saglygyny bejertmegi inçekeselliler üçin ýa-da başga bir şypahanada dowam edende. Şeýle keselleriň sanawyny Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrligi kesgitleýär;

adam hünär keseli ýa-da inçekesele uçramagy ýa bolmasa göwresinde ýokanç ýa-da onkologik keselleri öjükdirijileriň bolmagy sebäpli başga işe geçirilende;

medisina taýdan gellen netijä görä, maşgalanyň seredilmäge mätäç näsag agzasyna sereden mahaly;

- karantin düzgüni döwründe.

2. Eger zähmet çekmäge ukypsyzlyk:

kärhananyň çäginde ýa-da başga bir ýerde iş wagtynda işlän mahaly, şol sanda bellenen arakesmeler wagtynda hem-de işe başlamazdan öň we iş tamamlanandan soň iş ornuny tertibe salmak üçin zerur bolan wagtyň dowamynda;

işe barýarka ýa-da işden gelýärkä ýolda;

iş sapary döwründe;

kärhananyň bähbitlerini goramak boýunça hereketleri eden mahaly;

graždanlyk borjyny ýerine ýetiren mahaly ýüze çyksa, zähmet çekmek ukyby zähmet şikesi sebäpli wagtlaýyn ýitirildi diýlip ykrar edilýär.

10 madda. Zähmet çekmäge wagtlaýyn ukypsyzlygyň dowamlylygy

1. Zähmet çekmäge wagtlaýyn ukypsyzlygyň dowamlylygy:

a) kesel ýa-da zähmet şikesi sebäpli medisina gözegçiligine we bejerişine mätäç bolan adamlar üçin - zähmet çekmek ukyby ýitirilen ilkinji günden başlap, ol dikeldilýänçä ýa-da maýyplyk bellenilýänçä;

b) maşgalanyň näsag agzasyna seretmek üçin - 7 kalendar gününden köp bolmadyk;

z) 14 ýaşy dolmadyk näsag çaga seretmek üçin - 14 kalendar gününden köp bolmadyk;

g) 7 ýaşy dolmadyk, saglygyny ýatymlaýyn bejerdýän näsag çaga seretmek üçin, şeýle hem 14 ýaşy dolmadyk, agyr keselden ejir çekýän çaga çylşyrymly operasiýadan, şikesden ýa-da ýanmakdan soňky döwürde seretmek üçin - 122 kalendar gününden köp bolmadyk;

d) hünär keseli ýa-da inçekesel sebäpli, ýa bolmasa göwresinde ýokanç ýa-da onkologik keselleriň öjükdirijileriniň bardygy sebäpli başga işe geçirilen mahaly - iki aýdan köp bolmadyk;

e) aýratyn howply ýokanç keselleriň merkezinde işden çetleşdirilenler üçin - karantin düzgüniniň döwri geçýänçä;

ž) mekdebe çenli ýaşly çagalar edaralarynda karantin düzgüni girizilen döwürde çaga seretmek üçin - 14 kalendar gününden köp bolmadyk döwür üçin bellenilýär.

Zähmet çekmäge wagtlaýyn ukypsyzlygyň hakyky dowamlylygy bejeriji lukman tarapyndan kesgitlenilýär we zähmet çekmäge ukypsyzlyk boýunça hat arkaly

resmileşdirilýär.

2. Eger zähmet çekmäge wagtlaýyn ukypsyzlyk:

şol adamyň hukuk düzgüniň ters gelýän hereketleri eden mahaly;

öz saglygyna ýa-da eklemeginde bolan adamyň saglygyna bilkastlaýyn zyýan ýetiren mahaly;

alkogol, neşe ýa-da toksiki serhoşluk ýagdaýynda ýüze çykan mahaly zähmet çekmäge wagtlaýyn ukypsyzlyk boýunça hat resmileşdirilmeýär.

11 madda. Zähmet çekmäge wagtlaýyn ukypsyzlyk boýunça kömek pulunyň möçberini kesgitlemek

1. Hemaýat pulunyň möçberini kesgitlemek üçin zähmet çekmäge wagtlaýyn ukypsyzlyk ýüze çykan aýdan öň işlenilen iki kalendar aýy üçin ortaça aýlyk we ortaça günlük gazanç anyklanylýar.

Ortaça aýlyk gazanjyň möçberi zähmet çekmäge wagtlaýyn ukypsyzlyk başlanan aýyň öň ýanyndaky soňky iki kalendar aýlaryndaky gazanjyň umumy möçberini 2-ä bölmek arkaly kesgitlenilýär. Ortaça günlük gazanjyň möçberi ortaça aýlyk gazanjyň möçberini 29,7-ä bölmek arkaly kesgitlenilýär.

2. Bellenilýän hemaýat pulunyň möçberi ortaça günlük gazanjy zähmet çekmäge wagtlaýyn ukypsyzlygyň günleriniň sanyna köpeltmek netijesinde alnan möçberiň prosentine barabar mukdarda bellenilýär we:

iş stažynyň dowamlylygy 5 ýyla çenli bolanda - şol möçberiň 60 prosentine;

iş stažynyň dowamlylygy 5 ýyldan 8 ýyla çenli bolanda - şol möçberiň, 80 prosentine;

iş stažynyň dowamlylygy 8 ýyl we şondan köp bolanda - şol möçberiň 100 prosentine barabar bolýar.

3. İş stažynyň dowamlylygyna garamazdan, zähmet çekmäge wagtlaýyn ukypsyzlyk boýunça hemaýat pulunyň möçberi:

zähmet çekmäge wagtlaýyn ukypsyzlygy zähmet şikesi ýa-da hünär keseli sebäpli ýüze çykan adama;

18 ýaşy dolmadyk adama;

21 ýaşy dolmadyk doly ýetim adama;

maýyp diýlip bellenen tertipde ykrar edilen adama;

16 ýaşy dolmadyk maýyp çagany terbiýeleýän ýa-da 16 ýaşy dolmadyk üç ýa-da has köp çaga eklemeginde bolan enä;

zähmet çekmäge wagtlaýyn ukypsyzlygy donorlyk wezipelerini ýerine ýetiren mahaly ýüze çykan adama;

beýleki döwletlerde bolan söweş hereketlerine gatnaşan adama;

keseline radiation täsiriň zyýanly netijeleri sebäp bolan adama şu maddanyň 2 böleginde görkezilen möçberiň 100 prosentine barabardyr.

12 madda. Zähmet çekmäge wagtlaýyn ukypsyzlyk boýunça kömek

puluny tölemek

1. Zähmet çekmäge wagtlaýyn ukypsyzlyk boýunça hemaýat puly adamyň esasy iş yerinde saglygy bejeriş edarasy tarapyndan berilýän zähmet çekmäge ukypsyzlyk boýunça hat esasynda tölenilýär.

2. Eger näsag lukman tarapyndan bellenilen bejeriş düzgünini ýa-da lukmanyň gözden geçirmeginiň bellenilen möhletini bozsa we zähmet çekmäge ukypsyzlyk boýunça hatda bu barada degişli bellik bolsa, zähmet çekmäge wagtlaýyn ukypsyzlyk boýunça hemaýat puly şol döwür üçin tölenilmeýär.

12¹-nji madda. Wagtlaýyn zähmete ukypsyzlyk boýunça döwlet kömek

puluny maliýeleşdirmegiň çeşmeleri

Hojalyk hasaplaşygyndaky iş berijiler wagtlaýyn zähmete ukypsyzlyk boýunça döwlet kömek puluny öz ygtyýarynda galýan peýdanyň hasabyna, Türkmenistanyň Döwlet býujetiniň serişdeleriniň hasabyna saklanylýan guramalar we edaralar bolsa umumy zähmet haky gorunyň tygşytlanan serişdeleriniň we Türkmenistanyň kanunçylygynda gadagan edilmedik beýleki çeşmeleriň hasabyna maliýeleşdirmegi amala aşyrýarlar.

IV bap. Maýyplyk boýunça kömek puly

13 madda. Maýyp diýlip ykrar edilýän adamlar

Maýyp diýlip bellenen tertipde ykrar edilýänlere:

1) 16 ýaşy dolmadyk maýyp çagalar;

2) çagalykdan maýyp bolanlar;

3) umumy keselçilik, şol sanda iş bilen baglanyşykly bolmadyk şikes, zähmet şikesi, hünär keseli sebäpli maýyp bolanlar;

4) harby gullukdan maýyp bolanlar;

a) döwletiň bähbitlerini goran mahaly ýa-da harby gullugyň beýleki borçlaryny (gulluk borçlaryny) ýerine ýetiren mahaly ýaralanmagy, seňselemegi ýa-da şikes ýetmegi, ýa bolmasa frontda, şol sanda beýleki döwletlerde frontda, şeýle hem radiasion awariýalaryň we heläkçilikleriň zyýanly netijelerini ýok etmek bilen baglanyşykly işlerde bolmagy bilen baglanyşykly kesel sebäpli maýyp bolan harby gullukçylar, içeri işler edaralarynyň ýolbaşçylaryndan we adaty düzüminden bolanlar. Radiasion awariýalaryň we heläkçilikleriň zyýanly netijelerini ýok etmek bilen baglanyşykly işleriň sanawyny Türkmenistanyň Ministrler kabineti tassyklaýar;

b) harby gullugyň borçlaryny (gulluk borçlaryny) ýerine ýetirmek bilen baglanyşykly däl betbagtçylyk hadysasy netijesinde ýeten şikes ýa bolmasa frontda, şol sanda daşary ýurtlarda frontda bolmak bilen baglanyşykly däl kesel sebäpli maýyp bolan harby gullukçylar, içeri işler edaralarynyň ýolbaşçylaryndan we adaty düzüminden bolan adamlar degişlidir.

14 madda. Zähmet şikesi (şikes), hünär keseli sebäpli maýyplyk

1. Zähmet şikesi (şikes):

zähmet borçlaryny ýerine ýetiren mahaly, şol sanda iş sapary wagtynda, şeýle hem kärhananyň bähbitlerini goramaga gönükdirilen hereketleri eden mahaly;

işe barýarka ýa-da işden gelýärkä ýolda;

kärhananyň çäklerinde ýa-da başga bir iş ýerinde iş wagtynda, şol sanda bellenen arakesmelerde we iş başlamakdan öň we iş tamamlanandan soň iş ýerini tertibe salmak üçin zerur wagtda;

eger iş wagtynda kärhananyň çäklerinden daşarda bolmak içerki zähmet tertibiniň kadalaryna ters gelmedik bolsa, şol wagtda;

graždanlyk borjuny ýerine ýetiren mahaly ýüze çykan bolsa, maýyplyga zähmet şikesi sebäp boldy diýlip hasap edilýär, hukuk düzgünine ters gelýän hereketleriň edilmegi bilen baglanyşykly maýyplyk muňa girmeyär.

2. Ýerine ýetirilýän işiň aýratyn häsiýeti sebäpli dörän kesel bilen gönüden-göni baglanyşykly maýyplyk hünär keseli sebäpli maýyplyk diýlip ykrar edilýär. Hünärleriň we ýerine ýetirilýän işiň häsiýeti bilen baglanyşykly keselleriň sanawyny Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrligi hem-de Türkmenistanyň Ykdysadyýet we maliýe ministrligi tassyklaýarlar.

15 madda. Maýyplygyň toparlary

Zähmet çekmek ukybynyň nähili derejede ýitirilendigine baglylykda maýyplyk üç topara bölünýär.

2. Maýyplygyň toparlaryny, şeýle hem maýyplyk boýunça kömek pulunyň haýsy döwür üçin bellenilýändigini Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrliginiň ýanyndaky medisina-sosial ekspert komissiýalary (MSEK) kesgitleýär. MSEK hakyndaky Düzgünnamany Türkmenistanyň Ministrler kabineti tassyklaýar.

3. Harby gullukçylaryň, içeri işler edaralarynyň ýolbaşçylaryndan we adaty düzüminden bolan adamlaryň maýyplyk topary harby dolandyryş edaralarynyň degişli lukmanlyk komissiýalarynyň gelen netijeleri esasynda kesgitlenilýär.

16 madda. Maýyplyk boýunça kömek puluny bellemek

1. Maýyplyk boýunça hemaýat puly maýyplyk anyklanylan günden başlap, ýöne şol hemaýatyň bellenilmegi üçin ýüz tutulan günden başlap, 3 aýdan köp bolmadyk döwür üçin bellenilýär.

2. Maýyplyk boýunça kömek puly adama maýyplygyň işe çenli iş döwründe ýa-da iş tamamlanandan soň dörändigine garamazdan bellenilýär.

3. Harby gullukça, içeri işler edaralarynyň ýolbaşçylaryndan we adaty düzüminden bolan adamlara maýyplyk boýunça hemaýat puly maýyplyk harby gullugy, içeri işler edaralarynda gullugy geçýän döwründe, şeýle hem harby gullugy, içeri işler edaralarynda gullugy tamamlanyndan soň dörän bolsa, maýyplyk harby gullugy, içeri işler edaralarynda gullugy geçýän döwründe ýaralanmak, seňselemek, şikes ýetmek ýa-da umumy keselçilik netijesinde ýüze çykan bolsa bellenilýär.

4. 16 ýaşy dolmadyk maýyp çagalara, çagalykdan maýyp bolanlara we harby gullukdan maýyp bolanlara kömek puly olaryň döwlet sosial taýdan ätiýaçlandyrmasy tertibinde ätiýaçlandyrylandygyna ýa-da ätiýaçlandyrylmandygyna garamazdan bellenilýär.

17 madda. Maýyplyk boýunça kömek pulunyň möçberini kesgitlemek üçin

hasaplama görkezijisi

1. Maýyplyk boýunça hemaýat pulunyň möçberini kesgitlemek üçin hasaplama görkezijisi (mundan beýläk hasaplama görkezijisi diýlip atlandyrylýar) maýyp bolan we iş (gulluk) stažy bolan adamlar üçin kesgitlenilýär.

Hasaplama görkezijisi maýyp bolan adamyň şahsy görkezijisi esasynda hasaplanylýar.

2. Maýyp bolan adamyň şahsy görkezijisi her bir kalendar ýyly boýunça anyklanylýan görkezijilerden ugur alnyp kesgitlenilýär:

maýyplyk boýunça pensióany «Pensiýalar hakynda» Türkmenistanyň Kanuny herekete girizilmänkä alýan adamlara - maýyplyk boýunça pensióanyň möçberini kesgitlemek üçin kabul edilen iş (gulluk) döwri üçin;

şu Kanun herekete girizilenden soň bellenen tertipde maýyplar hökmünde ykrar edilen adamlara - işiň (gullugyň) soňky 10 ýylyndan tirkeş gelýän islendik iki ýyly üçin, ýa bolmasa ähli zähmet ýa-da jemgyýete peýdaly başga bir işiň tirkeş gelýän islendik baş iş (gulluk) ýyly üçin kesgitlenilýär. Eger maýyp adamyň işiniň (gullugynyň) hakyky döwri iki ýyldan az, ýöne alty aýdan köp bolsa, onda maýyp bolan adamyň şahsy görkezijisi işlenilen (gulluk edilen) ýyllaryň (aýlaryň) hakyky sany üçin hasaplanylýar. Şunda 15 günden köp işlenilen (gulluk edilen) döwür doly aýa hasaplanylýp kabul edilýär, 15 güne çenli we 15 güne barabar döwür bolsa hasaba alynmaýar.

Bir kalendar ýyly üçin görkeziji maýyp bolan adamyň işiň (gullugyň) görkezilen döwürdäki stažynyň degişli kalendar ýyly üçin ortaça aýlyk gazanjynyň Türkmenistan boýunça hut şol ýyldaky ortaça iş hakynyň möçberine gatnaşygyndan ybaratdyr. Graždanyň iş (gulluk) stažynyň bir kalendar ýyly üçin ortaça aýlyk gazanjy şol ýyldaky gazanjyny 12-ä bölmek arkaly kesgitlenilýär.

Maýyp bolan adamyň şahsy görkezijisi görkezilen döwürlerdäki her bir kalendar ýyly üçin görkezijileriň jemini şol döwürlerdäki ýyllaryň sanyna bölmek arkaly hasaplanylýar.

3. Hasaplaşyk görkezijisi maýyp bolan adamyň şahsy görkezijisini Türkmenistan boýunça ortaça aýlyk iş hakynyň şu Kanunyň 5 maddasynyň 2 bölegi bilen bellenen görkezijisine köpeltmek arkaly kesgitlenilýär.

4. Maýyplyk boýunça kömek pulunyň möçberi hasaplanylýan mahaly hasaplaşyk görkezijisiniň möçberi Türkmenistan boýunça ortaça aýlyk iş hakynyň şu Kanunyň 5 maddasynyň 2 bölegi bilen bellenen möçberiniň 2,5 essesine barabardyr.

18 madda. Maýyplyk boýunça kömek pulunyň möçberleri

1. İş (gulluk) stažy bolan maýyp adama maýyplyk boýunça kömek puly şu Kanunyň 17 maddasyna laýyklykda kesgitlenilýän hasaplama görkezijisiniň:

I topardaky maýyp adama - 60 prosent,

II topardaky maýyp adama - 50 prosent,

III topardaky maýyp adama - 40 prosent möçberde bellenilýär.

2. Şu Kanunyň 13 maddasynyň 4 punktunyň «a» kiçi punktunda görkezilen, şertnamalaýyn gullukdaky harby gullukçylaryň, içeri işler edaralarynyň ýolbaşçylaryndan we adaty düzüminden bolan adamlaryň hataryndan bolan I we II iki topardaky harby gullugyň maýyplaryna bellenilýän maýyplyk boýunça kömek pulunyň möçberi şu Kanunyň 17 maddasyna laýyklykda kesgitlenilen hasaplama görkezijisiniň 75 prosentine, III topardaky maýyplaryňky bolsa onuň 55 prosentine barabardyr.

3. Şu Kanunyň 13 maddasynyň 4 punktunyň «b» kiçi punktunda görkezilen, şertnamalaýyn gullukdaky harby gullukçylaryň içeri işler edaralarynyň ýolbaşçylaryndan we adaty düzüminden bolan adamlaryň hataryndan bolan I we II iki topardaky harby gullugyň maýyplaryna bellenilen maýyplyk boýunça hemaýat pulunyň möçberi şu Kanunyň 17 maddasyna laýyklykda kesgitlenilen hasaplama görkezijisiniň 60 prosentine, III topardaky maýyplaryňky bolsa onuň 55 prosentine barabardyr.

4. Şu Kanunyň 13 maddasynyň 4 punktunyň «a» kiçi punktunda görkezilen, çagyryş boýunça gullukdaky harby gullukçylaryň, içeri işler edaralarynyň ýolbaşçylaryndan we adaty düzüminden bolan adamlaryň hataryndan bolan I we II iki topardaky harby gullugyň maýyplaryna bellenilen maýyplyk boýunça hemaýat pulunyň möçberi döwletiň hemaýat pulunyň in az möçberiniň 150 prosentine, III topardaky maýyplaryňky bolsa onuň 120 prosentine barabardyr.

5. Şu Kanunyň 13 maddasynyň 4 punktunyň «b» kiçi punktunda görkezilen, çagyryş boýunça gullukdaky harby gullukçylaryň, içeri işler edaralarynyň ýolbaşçylaryndan we adaty düzüminden bolan adamlaryň hataryndan bolan I we II iki topardaky harby gullugyň maýyplaryna bellenilen maýyplyk boýunça hemaýat pulunyň möçberi döwletiň hemaýat pulunyň in az möçberiniň 130 prosentine, III topardaky maýyplaryňky bolsa onuň 110 prosentine barabardyr.

6. 16 ýaşy dolmadyk maýyp çagalara, şeýle hem çagalykdan maýyp bolan işlemeýän maýyplara maýyplyk boýunça hemaýat pulunyň möçberi hemaýat pulunyň in az mukdarynyň 150 prosentine barabardyr.

7. Iş (gulluk) stažy bolmadyk maýyplara maýyplyk boýunça hemaýat puly:

I we II topardaky maýyplara - döwletiň hemaýat pulunyň in az mukdarynyň 120 prosent möçberde;

III topardaky maýyplara - döwletiň hemaýat pulunyň in az mukdarynda bellenilýär, maýyp çagalar, şeýle hem çagalykdan maýyp bolan işlemeýän maýyplar muňa girmeýär.

19 madda. Maýyplyk boýunça kömek puluna goşmaçalar

1. Eklemeginde ekleyjisiz galmagy boýunça hemaýat puly bilen üpjün edilýänlere degişli, zähmet çekmäge ukypsyz maşgala agzalary bolan, I we II topardaky maýyplara zähmet çekmäge ukypsyz her bir maşgala agzasy üçin hemaýat pulunyň in az möçberiniň 50 prosenti möçberde maýyplyk boýunça hemaýat puluna goşmaça hak bellenilýär. Maşgalanyň zähmete ukypsyz ähli agzalaryna tölenýän goşmaça hakyň umumy möçberi ol hasaplanylýan hemaýat pulunyň 50 prosentinden geçmeli däldir.

2. I topardaky uruş maýyplaryna, gözünüň görüşi boýunça I topardaky maýyplara we ýeke ýaşayan, lukmanlaryň gelen netijesine görä, kesekiniň kömegine mätäç bolan II topardaky maýyplara olara seredilmegi üçin hemaýat pulunyň in az mukdarynyň 50 prosenti möçberde, gellen medisina netijesi boýunça kesekiniň kömegine mätäç bolan I we II topardaky maýyplara - hemaýat pulunyň in az mukdarynyň 30 prosenti möçberde goşmaça hak bellenilýär.

3. Şu maddanyň 1 we 2 böleklerinde göz önünde tutulan goşmaça haklar bir wagtda bellenilip bilner.

20 madda. Pensiýany ýa-da kömek puluny seçip almak hukugy

Ýaşy boýunça pensiýa almaga hukugy bolan I we II topardaky maýyp adamyň öz islegi boýunça pensiýany ýa-da hemaýat puluny almagy resmileşdirmäge haky bar.

21madda. Maýyplyk boýunça kömek puluny tölemek

1. Maýyplyk boýunça kömek (hemaýat) puly maýyplyk anyklanylan günden başlap medisina-sosial ekspert komissiýasynyň (MSEK)gelen netijesi esasynda tölenilýär.

2. Maýyplyk boýunça hemaýat puly maýyplygyň bütin döwründe her aýda tölenilýär.

3. İşleýän maýyplaryň maýyplyk boýunça hemaýat puluny doly möçberde almaga hukugy bar.

4. Çagalykdan maýyp bolan adama, şeýle hem maýyp çaga bellenilen maýyplyk boýunça hemaýat puly 16 ýaşy dolýança olaryň enesine tölenilýär. Enesi ölen, çagasyndan ýüz dönderen, enelik hukuklaryndan mahrum edilen halatlarda hemaýat puly çaganyň atasyna ýa-da ogullyk (gyzlyk) almagy ýa bolmasa howandarlygy bellenilen tertipde resmileşdirilen başga bir adama tölenilýär.

Çaganyň enesi bilen nikasy bellige alnan ýa-da şeýle adam hökmünde bellenilen tertipde ykrar edilen adam çaganyň atasy hasap edilýär.

5. Doly döwlet üpjünçiliginde bolan I,II,III toparlardaky maýyplara, çagalykdan maýyplara, maýyp çagalara kömek puly bellenilen möçberin 10 prosentine barabar mukdarda tölenilýär.

I,II,III topardaky maýyp çagalygyndan maýyp azatlykdan mahrum etmäge iş kesilen halatynda bellenilen kömek puluny tölemek onuň azatlykdan mahrum ediliş ýerlerinde bolýan wagtynda togtadylýar.

22 madda. Maýyplyk boýunça kömek pulunyň möçberini täzedan hasaplamak we ony tölemegiň möhletleri

1. Maýyplyk boýunça bellenilen hemaýat pulunyň möçberi:

Türkmenistan boýunça ortaça aýlyk iş hakynyň şu Kanunyň 5 maddasynyň 2 bölegi bilen bellenilen görkezijisi artan mahaly her ýyl;

maýyplyk topary üýtgän mahaly täzedan hasaplamaga degişlidir.

2. Hemaýat pulunyň üýtgedilen möçberi:

Türkmenistan boýunça ortaça aýlyk iş hakynyň şu Kanunyň 5 maddasynyň 2 bölegi bilen bellenilen görkezijisi üýtgän mahaly - soňraky kalendar ýylynyň birinji ýanwaryndan başlap;

maýyplyk topary üýtgän mahaly - maýyplyk topary üýtgän aýdan soňraky aýyň birinji gününden başlap tölenilýär.

23 madda. Zähmet çekmek ukyby dikeldilen mahaly kömek puluny tölemegiň möhletleri

Zähmet çekmek ukyby dikeldilen mahaly maýyplyk boýunça hemaýat puly maýyp zähmet çekmäge ukyply diýlip ykrar edilen aýyň ahyryna çenli tölenilýär.

24 madda. Kömek puluny tölemegi bes etmek we täzedan töläp başlamak

1. Maýyp adam gaýtadan güwä geçmek üçin bellenilen möhletde MSEK-e gelmedik halatda oňa kömek puluny tölemek bes edilýär.

2. Şol adam soňra maýyp diýlip ykrar edilen mahaly hemaýat puly tölegler bes

edilen günden başlap gaýtadan güwä geçilen güne çenli, ýöne 6 aýdan köp bolmadyk döwür üçin tölenilýär, şunda maýybyň gaýtadan güwä geçmek üçin belenilen möhletde gelmezligini ýerlikli sebäpleri bolmalydyr. Şeýle halatda eger gaýtadan güwä geçilen mahaly maýyp maýyplygynyň başga toparyna geçirilende şol döwür üçin hemaýat puly ozalky maýyplyk topary boýunça tölenilýär.

Beýleki halatlarda hemaýat puly gaýtadan güwä geçilen günden başlap täzeden tölenilýär.

V bap. Ekleýjisiz galandygy boýunça kömek puly

25 madda. Ekleýjisiz galandygy boýunça kömek puluny almak hukugy

1. Ekleýjisiz galanlygy boýunça hemaýat puluny almaga merhum bolan ekleýjiniň döwlet sosial ätiýaçlandyrmasy tertibinde ätiýaçlandyrylandygyna ýa-da ätiýaçlandyrylmandygyna garamazdan, onuň zähmet çekmäge ukypsyz maşgala agzalarynyň ýa-da onuň eklemeginde bolanlaryň hukugy bar.

2. Şular merhum bolan ekleýjiniň maşgalasynyň zähmet çekmäge ukypsyz agzalary diýlip ykrar edilýär:

a) 18 ýaşy dolmadyk çagalary (şol sanda ogullyk alnanlary, äriň-aýalynyň öňki nikadan bolan ogly, gyzy), doganlary, uýalary we agtyklary ýa-da şol ýaşdan ululary, eger olar 18 ýaşy dolmanka maýyp bolan bolsalar, şunda doganlary, uýalary we agtyklary - zähmet çekmäge ukyply ata-enesi bolmasa, äriň-aýalynyň öňki nikasyndan ogullary we gyzlary - ata-enesinden aliment almadyk bolsa.

Ekleýjisiz galanlygy boýunça hemaýat puluny almaga hukugy bolan kämillik ýaşyna ýetmedik çagalar ogullyk alnan mahaly hem şol hukugy saklap galýarlar;

b) kakasy, ejesi (şol sanda ogullyk alanlar), aýaly, äri, eger olar pensiýa ýaşyna ýeten: erkekleriň 62, aýallaryň 57 ýaşy dolan bolsa, ýa-da maýyp bolsa;

w) ata-enäniň ýa-da är-aýalyň biri, ýa bolmasa atasy (babasy), enesi (mamasy), dogany ýa-da uýasy ýaşyna we zähmet çekmek ukypyna garamazdan, eger ol merhum ekleýjiniň 8 ýaşy dolmadyk çagalaryna, doganlaryna, uýalaryna ýa-da agtyklaryna seretmek bilen meşgul bolsa we işlemeýän bolsa;

g) kanunda belenilen pensiýa ýaşyna ýeten we başga güzeran çeşmesi bolmadyk atasy (babasy) we enesi (mamasy), kanun boýunça olary ekläp-saklamaga borçly adam ýok mahaly.

3. Ekleýji tarapyndan doly eklenilip saklanylan ýa bolmasa ondan kömek alan, şol kömek özi üçin hemişelik we esasy güzeran çeşmesi bolan maşgala agzasy ekleýji ölmänkä onuň eklemeginde bolan diýlip ykrar edilýär.

4. Eger merhum bolan ekleýjiniň ol dirikä onuň eklemeginde bolmadyk ata-enesi we äri (aýaly) soňra güzeran çeşmesini ýitiren bolsa, olaryň ekleýjisiz galanlygy boýunça hemaýat puluny almaga hukugy bar.

5. Eger ekleýjiniň dereksiz ýitendigi bellenen tertipde güwä geçilen bolsa, ekleýjisiz galanlygy boýunça hemaýat puly üçin hukuk ekleýji dereksiz ýiten halatynda hem döreýär.

6. Ekleýji bolan harby gullukçy, içeri işler edaralarynyň ýolbaşçylaryndan we adaty düzüminden bolan adam ölen halatynda ekleýjisiz galanlygy boýunça hemaýat puluna hukuk şol adam gulluk geçýän döwründe, ýa-da gulluk möhleti tamamlanandan soň, ýöne gulluk geçen döwründe ýüze çykan ýaralanma, seňseleme, şikes ýa bolmasa umumy keselçilik sebäpli ölen bolsa, şol harby gullukçylardan, içeri işler organlarynyň ýolbaşçylaryndan we adaty düzüminden bolan pensioner ölen halatda bolsa, eger ekleýji pensiýa alýan döwründe ölen bolsa ýüze çykýar.

26 madda. Ekleýjisiz galandygy boýunça kömek puluny bellemek

1. Ekleýjisiz galandygy boýunça hemaýat puly ony almak üçin hukuk ýüze çykan günden başlap, ýöne ony almak üçin ýüz tutulan günden başlap 12 aýdan köp bolmadyk wagt üçin belleniýär.

2. Ekleýjisiz galandygy boýunça hemaýat puluny almaga hukugy bolan maşgala agzalarynyň ählisine umumy hemaýat puly belleniýär.

Ekleýjisiz galandygy boýunça hemaýat puluny almaga hukugy bolan maşgala agzasynyň talaby boýunça hemaýat pulunyň oňa degişli paýy umumy möçberden kemilýär we oňa aýratyn tölenilýär.

3. Ekleýjisiz galandygy boýunça hemaýat puly merhum ekleýjiniň maşgala agzasy zähmet çekmäge ukypsyz diýlip hasap edilýän bütin döwür üçin, «Pensiýalar hakynda» Türkmenistanyň Kanunyna laýyklykda pensiýa almaga hukuk berýän ýaşa ýeten maşgala agzalaryna bolsa - ömürlük belleniýär.

4. Ekleýjiniň ýörite orta, hünärment, ýokary okuw jaýlarynda, şeýle hem dini okuw jaýlarynda okaýan çagalaryna hemaýat puly olar şol okuw jaýlaryny tamamlanýança, ýöne 22 ýaşy dolýança tölenilýär.

27 madda. Ekleýjisiz galandygy boýunça kömek pulunyň möçberini

kesgitlemek üçin hasaplama görkezijisi

1. Iş (gulluk) stažy bolan merhum bolan ekleýjiniň maşgalasy üçin ekleýjisiz galandygy boýunça hemaýat puly bellenen mahaly ekleýjisiz galandygy boýunça hemaýat

pulunyň möçberini kesgitlemek üçin hasaplama görkezijisi (mundan beýläk hasaplama görkezijisi diýlip atlandyrylýar) kesgitlenilýär.

Hasaplama görkezijisi merhum bolan ekleýjiniň şahsy görkezijisi esasynda kesgitlenilýär.

2. Merhum bolan ekleýjiniň şahsy görkezijisi maýyp bolan adamyň şahsy görkezijisini kesgitlemek üçin şu Kanunyň 17 maddasynyň 2 bölegi bilen bellenen tertipde hasaplanylýar.

Ata-enäniň ikisinde ölen halatda ekleýjiniň şahsy görkezijini hasaplamak üçin alynýan ortaça aýlyk gazanjy ata-enäniň ikisiniňde gazanjyny nazara almak bilen hasaplanylýar.

3. Hasaplama görkezijisi merhum bolan ekleýjiniň şahsy görkezijisini Türkmenistan boýunça ortaça aýlyk iş hakynyň şu Kanunyň 5 maddasynyň 2 bölegi bilen bellenen görkezijisine köpeltmegiň jemi hökmünde kesgitlenilýär.

4. Ekleýjisiz galmagy boýunça hemaýat pulunyň möçberini kesgitlemek üçin hasaplaýyş görkezijisiniň aňryçäk möçberi Türkmenistan boýunça ortaça aýlyk iş hakynyň şu Kanunyň 5 maddasynyň 2 bölegi bilen bellenen görkezijisiniň 2,5 essesine barabardyr.

28 madda. Ekleýjisiz galandygy boýunça kömek pulunyň möçberleri

1. Iş (gulluk) stažy bolan merhum ekleýjiniň maşgalasy üçin ekleýjisiz galanlygy boýunça umumy hemaýat pulunyň möçberi:

zähmet çekmäge ukypsyz bir maşgala agzasy bolanda - hemaýat pulunyň iň az möçberine;

zähmet çekmäge ukypsyz iki we şondan-da köp maşgala agzalary bolanda - zähmet çekmäge ukypsyz her bir maşgala agzasy üçin hasaplaşyk görkezijisiniň 30 prosentine, harby gullukçy, içeri işler edaralarynyň ýolbaşçylaryndan we adaty düzüminden bolan adam döwleti goran mahaly ýa-da harby gullugyň beýleki borçlaryny (gulluk borçlaryny) ýerine ýetiren mahaly ýüze çykan ýaralanma, seňseleme ýa-da şikes, ýa bolmasa frontda bolmak, beýleki döwletlerde söweş hereketlerine gatnaşmak sebäpli, radiasion awariýalarynyň we heläkçilikleriň zyýanly netijelerini ýok etmek boýunça işleri geçirmek bilen baglanyşykly keselçilik netijesinde ölen, şeýle hem harby hereketler mahaly dereksiz ýiten halatynda bolsa - her birine onuň 40 prosentine barabardyr, ýöne hemaýat puluny hasaplamak üçin ulanylýan hasaplaşyk görkezijisiniň möçberinden köp bolmaýar.

Zähmet çekmäge ukypsyz iki we şondan-da köp maşgala agzalary bolanda zähmet çekmäge ukypsyz her bir maşgala agzasy üçin hasaplama görkezijisiniň 40 prosenti möçberinde hemaýat puly:

ölmeginiň sebäbine garamazdan, uruş maýyplaryndan bolan pensioner ölende;

adatdan daşary ýagdaýlar ýok edilen mahaly döwlet ýa-da jemgyýetçilik borçlaryny ýerine ýetirmek bilen baglanyşykly, ýa bolmasa Türkmenistanyň graždanynyň adamyň janyny

halas etmek boýunça döwlet eýeçiligini we jemgyýetçilik hukuk tertibini goramak boýunça borjuny ýerine ýetirmek bilen baglanyşykly adam ölende;

ata-enäniň ikisi-de ölende hem bellenilýär.

2. Iş (gulluk) stažy bolmadyk ekleýji ölen halatda, şeýle hem çagyryş boýunça gullukdaky harby gullukçy, içeri işler edaralarynyň adaty düzüminden bolan adam ölen halatda merhum ekleýjiniň maşgalasyna ekleýjisiz galanlygy boýunça umumy hemaýat pulunyň möçberi zähmet çekmäge ukypsyz maşgala agzalarynyň sanyna garamazdan, hemaýat pulunyň in az möçberine barabar bolýar.

3. Ata-enesiniň ikisini-de ýitiren doly ýetim çagalaryň ýa-da merhum ýalňyz enäniň çagalarynyň her biri üçin ekleýjisiz galanlygy boýunça hemaýat puly kömek pulunyň in az möçberiniň iki essesinden az bolmaly däldir.

4. Merhum pensionerleriň maşgalalaryna ekleýjisiz galanlygy boýunça hemaýat puly şu maddada kesgitlenilen möçberlerde bellenilýär.

5. Ekleýjisiz galanlygy boýunça hemaýat puluna hukugy bolan maşgala agzasy özüne degişli paýyň umumy hemaýat pulunyň möçberinden çykarylmagy hakynda talap eden mahaly onuň mukdary umumy hemaýat pulunyň şol hemaýat pulunyň alýan, zähmet çekmäge ukypsyz ähli maşgala agzalarynyň sanyna bölmek arkaly kesgitlenilýär. Şunda umumy hemaýat pulunyň möçberi şol paýyň mukdary aýrylyp azaldylýar.

Hemaýat pulunyň paýy onuň bölünip çykarylmagy hakynda arza gowşan aýdan soňraky aýyň birinji gününden tölenilýär.

29 madda. Ekleýjisiz galandygy boýunça kömek puluny tölemek

1. Ekleýjisiz galandygy boýunça hemaýat puly kämillik ýaşyna ýeten maşgala agzalarynyň birine ekleýji bolup durýan adamyň ölendigi bellige alnan günden başlap tölenilýär.

2. Ekleýjisiz galandygy boýunça hemaýat puluny tölemek üçin esas bolup durýan dokumentleriň sanawy döwletiň hemaýat puly bilen üpjün etmegiň tertibi hakyndaky Düzgünnama bilen bellenilýär.

3. Ekleýjisiz galandygy boýunça hemaýat puly her aýda tölenilýär.

4. Döwletiň doly ekläp-saklamagynda bolýan çagalara ekleýjisiz galandygy boýunça bellenen hemaýat pulunyň 50 prosenti Türkmenistanyň Süýşüringiler bankynda açylýan atly sçýotlara geçirilýär.

5. Ata-enesiniň ikisini-de ýitiren doly ýetim çagalara bellenen ekleýjisiz galanlygy boýunça hemaýat pullaryň 50 prosenti olaryň kanuny wekiline (ogullyk alana, howandara) tölenilýär, 50 prosenti bolsa Türkmenistanyň Süýşüringiler bankynda açylýan atly

sçýotlara geçirilýär.

30 madda. Ekleýjisiz galandygy boýunça kömek puluny täzedden

hasaplamak

1. Ekleýjisiz galandygy boýunça bellenen kömek (hemaýat) puly:

Türkmenistan boýunça ortaça aýlyk iş hakynyň şu Kanunyň 5 maddasynyň 2 bölegi bilen bellenen görkezijisi artan mahaly her ýyl;

hemaýat puly bilen üpjün edilýän maşgala agzalarynyň sany üýtgän mahaly täzedden hasaplamaga degişlidir.

2. Ekleýjisiz galandygy boýunça hemaýat puly bilen üpjün edilýän maşgala agzalarynyň sany üýtgän mahaly umumy hemaýat pulunyň möçberi hemaýat puluny almaga hukugy bolan maşgala agzalarynyň sanyna görä degişlilikde köpeldilýär ýa-da azaldylýar, ýöne şu Kanunyň 28 maddasynyň 1, 2, 3, 4 böleklerinde bellenen möçberlerinden köp bolmaly däldir.

3. Umumy hemaýat pulunyň bellenen möçberi maşgala agzalarynyň birine hemaýat pulunyň tölenilmegi bes edilýän ýa-da tölenilmeginiň bes edilmegine sebäp bolan ýagdaýlar aradan aýrylandan soň täzedden tölenilip başlanýan halatlarda hem degişlilikde köpeldilýär we azaldylýar.

4. Hemaýat pulunyň üýtgedilen möçberi:

Türkmenistan boýunça ortaça aýlyk iş hakynyň şu Kanunyň 5 maddasynyň 2 bölegi bilen bellenen görkezijisi artan mahaly – soňraky kalendar ýylynyň birinji ýanwaryndan;

hemaýat puly bilen üpjün edilýän maşgala agzalarynyň sany üýtgän mahaly - olaryň sany üýtgän aýdan soňraky aýyň birinji gününden başlap tölenilýär.

VI bap. Graždanlaryň aýry-aýry toparlary üçin hemaýat

pullary

31 madda. Sosial kömek puly

Social kömek (hemaýat) puly «Pensiýalar hakynda» Türkmenistanyň Kanunyna laýyklykda pensiýa bellenmäge we döwlete dahylsyz pensiýa guramalaryndan (fondlaryndan) pensiýa töleglerini almaga hukugy bolmadyk graždana:

erkek adamlara - 67 ýaşy dolanda;

aýallara - 62 ýaşy dolanda tölenilýär.

Sosial kömek (hemaýat) puly hemaýat pulunyň in az möçberinde tölenilýär.

VII bap. Döwlet sosial ätiýaçlandyrmasyň serişdeleriniň sarp

edilmegi üçin jogapkärçilik. Jedelleri çözmek

32 madda. Döwlet sosial ätiýaçlandyrmasyň serişdeleriniň

sarp edilmege üçin jogapkärçilik

1. Wezipeli adamlar we graždanlar hemaýat puluny bellemek we tölemek üçin esas bolup durýan dokumentlerdäki maglumatlaryň hakykata laýyk däldigi üçin Türkmenistanyň kanunlarynda göz önünde tutulan tertipde jogapkärçilik çekýärler.

2. Eýeçiligiň görnüşlerine garamazdan kärhanalaryň, guramalaryň we edaralaryň ýolbaşçylary we baş buhgalterleri döwlet sosial ätiýaçlandyrmasyň serişdeleriniň bellenen maksatlara sarp edilmegi we olaryň Türkmenistanyň Döwlet býujetine geçirilmegi üçin jogapkärçilik çekýärler. Döwlet sosial ätiýaçlandyrmasyň başga maksatlar üçin sarp edilen serişdeleri bellenen tertipde

öwezini dolmaga degişlidir.

3. Hemaýat pulunyň bellenilmegi, hasaplanylmagy we tölenilmegi üçin esas bolan, hakykata laýyk gelmeýänligi ozaldan belli bolan dokumentleri beren graždandan hemaýat pulunyň artyk tölenilen möçberleri Türkmenistanyň kanunlary bilen bellenen tertipde tutulyp alynýar.

33 madda. Döwlet sosial ätiýaçlandyrmasyň serişdeleriniň

peýdalanylyşyna we sarp edişine gözegçilik etmek

Döwlet sosial ätiýaçlandyrmasyň serişdelerini eýeçiligiň görnüşlerine garamazdan kärhanalaryň, guramalaryň we edaralaryň peýdalanylyşyna we sarp edişine Türkmenistanyň Ykdysadyýet we maliýe ministrligi, Türkmenistanyň Durmuş üpjünçilik ministrligi, Türkmenistanyň Baş döwlet salgyt inspeksiýasy we olaryň ýerlerdäki edaralary gözegçilik edýärler.

34 madda. Jedelleri çözmek

Hemaýat puly we olara goşmaça haklary bellemegiň, hasaplamagyň we tölemegiň meseleleri boýunça jedeller sosial üpjünçiliginiň ýokarda durýan organy, tarapyndan, şeýle hem sud tertibinde çözülýär.

35 madda. Kömek pulundan tutup almalar

1. Kömek pulundan tutup almalar ýerine ýetiriji iş ýörediş tertibinde amala aşyrylyp bilner.
2. Kömek pulundan tutup almak onuň tölemäge degişli möçberi barada ulanylýar.
3. Kömek pulunyň tölemäge degişli möçberiniň 25 prosentinden köp bölegi tutulyp alynmaly däl.
4. Kömek puluny belleýän we töleýän edaralaryň günäsi bilen hemaýat pullary görnüşde artyk tölenilen pullar tutup almaga degişli däl.

VIII bab. Jemleýji düzgünler

36 madda. Halkara şertnamalary

Eger Türkmenistanyň halkara şertnamalarynda şu Kanundakydan başga düzgünler göz önünde tutulan bolsa, halkara şertnamalarynyň düzgünleri ulanylýar.

37 madda. Geçiji düzgünler

1. Gpaždanlara ön tölenilýän hemaýat puly şu Kanunyň düzgünlerine laýyklykda täzedan hasaplamaga degişlidir.
2. Şu Kanunyň güýje girmeginden ön graždanlara tölenilýän maýyplyk boýunça we ekleyjisiz galanlygy boýunça pensiýalar, şeýle hem sosial pensiýalary döwletiň şu Kanun bilen bellenen degişli kömek puly görnüşde bellenilmäge we tölenilmäge degişlidir.

Maýyplyk boýunça we ekleýjisiz galmagy boýunça pensiýalar täzeden hasaplanylýan mahaly şahsy görkezijini şol pensiýalar belenen mahaly olary hasaplamak üçin kabul edilen iş (gulluk) döwri üçin hasaplanylýar.

Şunda şu Kanunyň düzgünleriniň ulanylmagy maýyplyk boýunça we ekleýjisiz galmagy boýunça pensiýanyň möçberiniň azalmagyna eltýän bolsa, olaryň öňki möçberi saklanyp galýar.

38 madda. Şu Kanuny güýje girizmek

Şu Kanun 1998 ýylyň 1 awgustyndan başlap güýje girizilýär.

Türkmenistanyň

Saparmyrat

Prezidenti

Türkmenbaşy

Aşgabat şäheri

1998-nji ýylyň Gorkut aýynyň 17-i

№ 296-1

```
Symfony\Component\HttpFoundation\File\Exception\FileNotFoundException: The file "C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\public\Döwletiň kömek puly hakynda.doc" does not exist in file C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\symfony\HttpFoundation\File\File.php on line 36
```

```
#0 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\symfony\HttpFoundation\BinaryFileResponse.php(94): Symfony\Component\HttpFoundation\File\File->__construct('C:\\Users\\Admini...')
#1 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\symfony\HttpFoundation\BinaryFileResponse.php(52): Symfony\Component\HttpFoundation\BinaryFileResponse->setFile('C:\\Users\\Admini...', 'attachment', false, true)
#2 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Routing\ResponseFactory.php(165): Symfony\Component\HttpFoundation\BinaryFileResponse->__construct('C:\\Users\\Admini...', 200, Array, true, 'attachment')
#3 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\app\Http\Controllers\ActController.php(35): Illuminate\Routing\ResponseFactory->download('C:\\Users\\
```

Admini...')

```
#4 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Controller.php(54): App\Http\Controllers\ActController-
>export_word('35523')
#5 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\ControllerDispatcher.php(45): Illuminate\Routing\Controller-
>callAction('export_word', Array)
#6 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Route.php(262): Illuminate\Routing\ControllerDispatcher-
>dispatch(Object(Illuminate\Routing\Route), Object(App\Http\Controllers\
ActController), 'export_word')
#7 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Route.php(205): Illuminate\Routing\Route->runController()
#8 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Router.php(721): Illuminate\Routing\Route->run()
#9 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(128): Illuminate\Routing\Router->Illuminate\
Routing\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#10 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\app\Http\Middleware\
Check.php(30): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}
(Object(Illuminate\Http\Request))
#11 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): App\Http\Middleware\Check-
>handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#12 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\app\Http\Middleware\
Locale.php(27): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}
(Object(Illuminate\Http\Request))
#13 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): App\Http\Middleware\Locale-
>handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#14 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Middleware\SubstituteBindings.php(50): Illuminate\Pipeline\
Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#15 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Routing\Middleware\
SubstituteBindings->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#16 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\VerifyCsrfToken.php(78): Illuminate\
Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#17 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Foundation\Http\Middleware\
VerifyCsrfToken->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#18 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\View\Middleware\ShareErrorsFromSession.php(49): Illuminate\Pipeline\
Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#19 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\View\Middleware\
ShareErrorsFromSession->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#20 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Session\Middleware\StartSession.php(121): Illuminate\Pipeline\
Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#21 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Session\Middleware\StartSession.php(64): Illuminate\Session\
Middleware\StartSession->handleStatefulRequest(Object(Illuminate\Http\Request),
Object(Illuminate\Session\Store), Object(Closure))
#22 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Session\Middleware\
StartSession->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#23 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Cookie\Middleware\AddQueuedCookiesToResponse.php(37): Illuminate\
Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#24 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Cookie\Middleware\
AddQueuedCookiesToResponse->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#25 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Cookie\Middleware\EncryptCookies.php(67): Illuminate\Pipeline\
Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#26 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Cookie\Middleware\
```

```
EncryptCookies->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#27 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(103): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\
Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#28 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Router.php(723): Illuminate\Pipeline\Pipeline-
>then(Object(Closure))
#29 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Router.php(698): Illuminate\Routing\Router-
>runRouteWithinStack(Object(Illuminate\Routing\Route), Object(Illuminate\Http\
Request))
#30 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Router.php(662): Illuminate\Routing\Router-
>runRoute(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Illuminate\Routing\Route))
#31 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Router.php(651): Illuminate\Routing\Router-
>dispatchToRoute(Object(Illuminate\Http\Request))
#32 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Kernel.php(167): Illuminate\Routing\Router-
>dispatch(Object(Illuminate\Http\Request))
#33 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(128): Illuminate\Foundation\Http\Kernel-
>Illuminate\Foundation\Http\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#34 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\livewire\livewire\
src\DisableBrowserCache.php(19): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\
{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#35 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Livewire\DisableBrowserCache-
>handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#36 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\TransformsRequest.php(21): Illuminate\
Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#37 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\ConvertEmptyStringsToNull.php(31):
Illuminate\Foundation\Http\Middleware\TransformsRequest->handle(Object(Illuminate\
Http\Request), Object(Closure))
#38 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Foundation\Http\Middleware\
ConvertEmptyStringsToNull->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#39 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\TransformsRequest.php(21): Illuminate\
Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#40 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\TrimStrings.php(40): Illuminate\Foundation\
Http\Middleware\TransformsRequest->handle(Object(Illuminate\Http\Request),
Object(Closure))
#41 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Foundation\Http\Middleware\
TrimStrings->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#42 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\ValidatePostSize.php(27): Illuminate\
Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#43 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Foundation\Http\Middleware\
ValidatePostSize->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#44 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\PreventRequestsDuringMaintenance.php(86):
Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\
Request))
#45 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Foundation\Http\Middleware\
PreventRequestsDuringMaintenance->handle(Object(Illuminate\Http\Request),
Object(Closure))
#46 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\fruitcake\laravel-
cors\src\HandleCors.php(38): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\
{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#47 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Fruitcake\Cors\HandleCors-
>handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
```



```
#48 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Http\Middleware\TrustProxies.php(39): Illuminate\Pipeline\Pipeline-
>Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#49 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Http\Middleware\TrustProxies-
>handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#50 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(103): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\
Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#51 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Kernel.php(142): Illuminate\Pipeline\Pipeline-
>then(Object(Closure))
#52 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Kernel.php(111): Illuminate\Foundation\Http\Kernel-
>sendRequestThroughRouter(Object(Illuminate\Http\Request))
#53 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\public\index.php(52):
Illuminate\Foundation\Http\Kernel->handle(Object(Illuminate\Http\Request))
#54 {main}
```